

ERHVERVSJURA

Undlad at give de studerende bedre klagemuligheder

EKSAMEN: Det er blevet foreslået at indføre bedre klagesystemer over eksamensafgørelser. Men øget adgang til at klage kan føre til inflation i karakterer og vil formentlig blive dyrt.

LARS BO LANGSTED
professor,
Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

finans@finans.dk

»Man bør erstatte censorerne med bedre mulighed for at klage over eksamen.«

Sådan blev direktøren i Danmarks Akkrediteringsinstitution for nylig citeret i denne glimrende avis.

Udtalelsen var svar på et spørgsmål om, hvorvidt man var bekymret for de studerendes retssikkerhed eller kvaliteten i bedømmelserne ved eksamen, hvis man – som institutionen foreslår – fjerner de fleste censorer på de videregående uddannelser.

Umiddelbart kan det jo lyde besnærende at spare en masse penge i første omgang og i stedet give de studerende mulighed for at klage, hvis de konkret mener sig uretfærdigt bedømt til eksamen.

Desværre har det ikke meget med retssikkerhed at gøre. Når man bruger ordet »retssikkerhed«, handler det bl.a. om forudsigelighed, og det handler om, at den person, der skal træffe en afgørelse, er uafhængig og ikke lader sig påvirke af andre hensyn end de, der er relevante ved den pågældende afgørelse.

Det er naturligvis også et spørgsmål om, at afgørelser skal være så rigtige som muligt, og at de skal opleves som rigtige og saglige både af de borgere, der berøres af afgørelsen, og af borgerne i øvrigt.

Uanset om man kan lide det eller ej, er eksamen og de karakterer, der gives til eksamen, noget, der fylder meget hos de studerende. Det gør det ikke bare, fordi de gerne vil klare sig godt, men også fordi det for mange uddannelsers vedkommende kan være vigtigt for de studerendes jobmuligheder, når de som færdige kandidater skal ud og finde deres første job.

Det at give en karakter er ikke nogen eksakt videnskab. Der er betydelige elementer af skøn forbundet med at vurdere en præstation, uanset om den er mundtlig eller skriftlig, bl.a. fordi det sagte eller skrevne kan gives mange nuancer og udformninger, fordi en fejl et sted måske betyder mindre end en anden type fejl osv. På den måde minder det om at give en karakter til en eksamen lidt om det at være dommer i en sag eller i øv-

rigt at være sagsbehandler i det offentlige. Når man som eksaminator/dommer/sagsbehandler skal træffe afgørelser med elementer af skøn, er det en stor fordel at være flere involverede. Jo flere hoveder, der er med til at træffe afgørelsen, desto større er sandsynligheden for, at alle elementer bliver belyst, inddraget og vægtet på en måde, hvor »mavefornemmelser« erstattes af mere sikker, udtrykt grund.

Netop fordi flere personer oftere når frem til en rigtig og uvildig afgørelse, er det oftest sådan i både retssystemet og i forvaltningen, at der er flere personer involveret, jo højere man kommer »op« i klagesystemet. Der er flere dommere på i landsretten og flest i Højesteret. Der er i det offentlige meget ofte nedsat navn med flere personer til at behandle klager over forvaltningens afgørelser.

At der er anke- og klagemuligheder i de fleste systemer, er imidlertid ikke udtryk for, at man kan »slække« på kravene til den første afgørelse. Det er udtryk for, at uanset hvor meget man forsøger, kan det aldrig helt undgås, at der træffes forkerte afgørelser. Klagesystemer eksisterer således for at rette op på sådanne enkeltstående fejl.

Vender man atter blikket

mod eksaminer, er der grundlæggende to typer: Der er mundtlige, og der er skriftlige eksaminer. Ved begge eksamensformer er der i dag mulighed for at klage over bedømmelsen. Hvis det sker, skal de involverede personer, eksaminator og censor, revideres deres bedømmelse, og hvis den fastholdes, er der mulighed for at få nedsat et ankenavn bestående af en ny eksaminator, en ny censor og en studerende.

Ved skriftlige eksaminer er der et grundlag at vurdere klagen på. Nemlig den pågældende opgavebesvarelse og for ankenavns vedkommende med de kommentarer, som klager, eksaminator og censor måtte være kommet med undervejs i klageprocessen.

Ved mundtlige eksaminer findes et sådant grundlag ikke. Censor og eksaminator kan have taget noter undervejs, men de genspejler i sagens natur de pågældende personers opfattelse af, hvad der er blevet sagt og vigtigheden af det sagte. De giver ikke, hvad der faktisk er sket og er blevet sagt i eksamenslokalet. Der er med andre ord – lidt firkanter – ikke noget for et ankenavn at tage stilling til ud over forklaringerne fra den studerende og fra eksaminator og censor.

Skulle man give reel mu-

lighed for en revurdering af en mundtlig eksamen, ville den eneste løsning være at optage samtlige mundtlige eksaminer på en lydfil.

Kan man så ikke sagtens erstatte censuren med et »lettere« klagesystem? Alt kan naturligvis lade sig gøre, men indholdet ville være, at afgørelsen i første instans ville blive dårligere for samtlige eksaminander. Ikke fordi eksaminator bevidst lader sig påvirke af sit eventuelle forudgående – negative eller positive – kendskab til den pågældende studerende, men ganske enkelt fordi man ville være overladt til sit eget »skøn«, når karakteren skal gives.

I langt de fleste tilfælde vil karakteren formentlig blive den samme, men ikke sjældent diskuterer eksaminator og censor faktisk den karakter, der skal gives med forskellige udgangspunkter. Samtidig ville man som eksaminator (der meget ofte er underviser og ansvarlig for det pågældende fag) undvære de input, som de eksterne censorer giver med hensyn til fagets indhold, svarhedsgrad og relevans, ligesom man ville savne den sikkerhed for det faglige niveau, det giver, at censorer meget ofte er censorer ved de samme fag på andre universiteter i Danmark.

Samtidig har klagesyste-

”

Al erfaring siger, at veloplyste, rigtige første instansafgørelser er både billigere og mere tilfredsstillende for såvel borgere som myndighed.

men den bagside, at de meget ofte er meget, meget dyrere at iværksætte og anvende end første instansbehandling. Ved at slække på sikkerheden for rigtigheden af første instansafgørelsen mod at give bedre (hvor det så skulle bestå) klagemuligheder sparer man få penge i mange sager, men åbner til gengæld for en meget større udgift i den enkelte sag.

Endelig er der den bagside ved at erstatte retssikkerheden i første instans med en klageordning, at ved eksaminer er der kun én part, der kan klage, nemlig den studerende. En klageordning kan således nok til en vis grad beskytte den studerende mod at blive uretfærdigt bortdømt, men den studerende klager ikke, hvis karakteren har været for høj.

I forvejen er der en mere eller mindre berettiget kritik af en vis karakterinflation også ved universiteterne. Det er en klageordning ikke noget værn imod – tværtimod.

Al erfaring siger, at veloplyste, rigtige første instansafgørelser er både billigere og mere tilfredsstillende for såvel borgere som myndighed – og studerende er jo også en slags borgere.

Studerende på plads til en skriftlig eksamen i Aarhus Skøjtehal. Øget adgang til klager over karakterer kan vise sig omkostningstunge og føre til, at der bliver givet endnu højere karakterer på de videregående uddannelser i Danmark, vurderer professor Lars Bo Langsted.

Arkivfoto: Jan Dago